

Epoka brązu w Europie zawdzięcza swą nazwę specyficznemu surowcowi – brązowi. Jest on stopem dwóch metali, miedzi i cyny, których nieliczne wspólne źródła były trudno dostępne dla ludzi zasiedlających Europę w pierwszej połowie drugiego tysiąclecia przed Chr. W znacznej mierze brąz wytwarzano z metali pochodzących z bardzo odległych od siebie źródeł. Ograniczona dostępność brązu, w połączeniu ze specyficznymi i przez długi czas mało rozpowszechnionymi technologiami jego produkcji i obróbki, zadecydowały o popularności nowego surowca. Brąz stał się medium przenoszenia najistotniejszych społecznych trendów, szczególnie tych wskazujących na prestiż i władzę. W większości regionów Europy epoki brązu pozbawiona była naturalnych złóż miedzi i cyny. Najdrobniejsza nawet ilość tych dwóch metali musiała być importowana. Mimo to praktycznie w całej Europie brąz stał się powszechnie użytkowanym surowcem a zdolność jednostek, bądź grup do monopolizacji wymiany/handlu lub produkcji metalu były jednymi z podstawowych elementów budujących silnie rozwarstwione społecznościami, z tzw. elitami na szczycie hierarchii.

Niewątpliwie wieki epoki brązu to okres wzmożonej mobilności, kontaktu i wymiany (nie tylko surowców, ale także innowacji i wiedzy). Błędem byłoby jednak traktowanie wszystkich tych zjawisk wyłącznie jako mających związek z brązem. Przedmioty metalowe, w formie tzw. importów, pokonywały duże odległości kulturowe i geograficzne. Z tego punktu widzenia jednak, surowcem, który jeszcze pełniej ukazuje dynamizm epoki brązu jest bursztyn.

Bursztyn występuje w naturze w niezliczonej ilości odmian. Tych, które miały najistotniejsze znaczenie w pradziejach Europy było jednak relatywnie niewiele. Wśród nich wymienia się sycylijski symetyt, rumuński rumenit oraz sukcyinit - bursztyn pochodzący z południowych wybrzeży Bałtyku. W świetle różel archeologicznych ostatnia z wymienionych odmian odgrywała szczególnie ważną rolę. Bursztyn znad Bałtyku docierał nie tylko do większości wschodnich obszarów Europy. Znany jest także w bardzo dużej ilości z pochówków arystokracji mykeńskiej Grecji (pierwszej pałace-based cywilizacji posługującej się pismem na kontynencie europejskim) oraz z Bliskiego Wschodu, gdzie w XIV wieku przed Chr. ozdoby wykonane z sukcyinitu znalazły się wśród pośmiertnych darów faraona Tutanchamona.

Dotychczasowe studia nad bursztynem w europejskiej epoce brązu eksponowały w szczególności kwestię dalekosiężnej wymiany tego surowca. Bursztyn stanowił kluczowy argument podtrzymujący hipotezy o bliskich relacjach kulturowych między Grecją a Europą środkową. Podstawową ideą kształtującą ten sposób myślenia o dystrybucji bursztynu jest „szlak bursztynowy” – wyidealizowana droga prezentowana w postaci linii łączącej wybrzeża Morza Bałtyckiego i Egejskiego. Celem projektu jest natomiast skupienie się na ziemiach leżących pomiędzy wspomnianymi morzami – tj. na obszarze Kotliny Karpackiej. Ta część Europy tradycyjnie postrzegana jest wyłącznie jako korytarz łączący cywilizowany świat Grecji mykeńskiej z północnymi połaciami kontynentu. Tymczasem ogromne źródłowanie kultury materialnej, form osadniczych i obrzędów pogrzebowych widoczne w tej części Europy, pozwala nam zakładać istnienie wewnętrznego dynamizmu kulturowego, który z dużym prawdopodobieństwem odzwierciedlony zostanie również wieloletniej strategii użytkowania i deponowania bursztynu w obrębie obszaru badań. Surowiec ten na obszarze Kotliny Karpackiej nie był zapewne traktowany wyłącznie jako towar „w drucy tranzytem” nad Morze Egejskie. W dużej mierze (głównie?) docierał do Kotliny Karpackiej jako rezultat lokalnego popytu, jednocześnie budząc zainteresowanie karpackimi odmianami bursztynu.

W projekcie zaplanowano użycie metod, które pozwolą określić wiek depozycji wybranych zabytków bursztynowych oraz opisać ich archeologiczny kontekst. Przy pomocy narzędzi statystycznych analizie poddane zostaną relacje przedmiotów bursztynowych do innych zabytków, a także wieki i płci wyposążonych w nie zmarłych. Wspomniane powyżej ogromne źródłowanie i liczebność odmian bursztynu w Europie czyni utrudnionym wnioskowanie o rodzaju mechanizmów wymiany/handlu istniejących w pradziejach. W projekcie założono użycie metody spektrometrii w podczerwieni, która pozwala odróżnić główne znane odmiany bursztynu.

Spektrum zaplanowanych metod, wraz z proponowanym modelem teoretycznym w postaci analizy sieci, pozwoli ukazać niedocenianą perspektywę badań nad bursztynem. Abstrahuje ona od myślenia w kategoriach „szlaków” wymiany, szczególnie w skali dalekosiężnej. Na pierwszym miejscu stawia interakcje wewnątrzregionalne i źródłowanie lokalnych zjawisk oraz zachowania kulturowych związków z bursztynem w obrębie Kotliny Karpackiej.